

Eftirlønarspurningur í einum upphitaðum búskapi

Hesa seinastu tíðina hefur verið rættliga nógv alment tjak um eftirlønir. Í samband við stórt sæð allar lønarsamráðingar, ið hava verið á arbeiðsmarknaðinum hefur ein javnan hoyrt, at eftirlønarspurningur hevur verið viðgjörður undir sáttmála-samráðingunum. Í seinastuni, tá ið tosið hevur snúð seg um at nú er í so stór ferð komin á føroyska búskapin, er ført fram, at ein møguleiki at tálma gongdina er at seta í verk eina tvungna uppsparing, ið skal nýtast til eftirlønarendamál.

Uttan íva er orsøkin til at eftirlønarspurningurin er vorðin so áhugaverður, at tað er vorðið greitt fyrri teimum flestu, at fólka- og avlamspensjónin ikki kemur at veksa munandi í framtíðini av teirri einföldu orsøk, at tað verður trupult at figgja ein vøkstur á hesum øki við at hækka skattin.

Hesin trupulleiki er ikki bert galdandi fyri Føroyar, stórt sæð øll lond, ið hava samfelagsskipanir, ið kunnu samanberast við okkara, stríðast við at fáa eina loysn á hesum viðurskiftum. Tað verða fleiri og fleiri eldri borgarar, samstundis sum tað almenna fær álagt alt fleiri uppgávur. Allar hesar uppgávur skulu figgjast við at tað almenna krevur upp toll og skatt. Skattatrygð er komið upp á eitt stöð, har tann politiski viljin til at økja um tað ikki er serliga stórur, og tí mugu finnast aðrar loysnir. Tey flestu vestureuropæisku londini arbeiða við at umskipa tann partin av almannaverkinum, sum hevur við pensjónir at gera, frá skattfiggjaðum skipanum til skipan, har tann einstaki spær upp til eftirløn.

Tey seinastu árin hava nógv felag, virkir og einstaklingar fingið sær eftirlønarskipanir, ið byggja á at ein ávisur prosentpartur av lønini verður goldin inn til hesar skipanir. Tí kann tað sigast, at ein grundleggjandi broyting er skapt í avtalugrundarlagum millum løntakaran og arbeiðsgevaran í samband við lønarsamansetingina. Arbeiðsgevarin bindur seg ikki einans til at gjalda løn fyrri ta vinnuføru tíðina hjá løntakaranum, men eisini at gjalda fyrri eitt ávíst lutfall av tí tíðini, ið løntakaran ikki er virkin á arbeiðsmarknaðinum meira.

Tí er tað óheppið, um uppbyggingin av framtíðar eftirlønarskipanum frá politiskari síðu verður brúkt sum eitt konjunkturpolitiskt amboð t.d. til at tálma búskapin í góðum tíðum, hvat so, tá ið tíðirnar vera verri, skal tá minni gjaldast inn. Endamálið við eini uppsparing til eftirløn hevur einans eitt endamál og tað er at fáa til vega tann kapital, sum skal til fyrri at borgarin fær eina sømliga eftirløn og eitt figgarligt tryg-

arnet í vinnuførum aldri. Tí er tað alneyðugt at inngjaldið til eftirlønarskipan verður lagt í eina trygga legu. Hetta kann gerast á áðurnevndan hátt við at fakfeløg, virkir og einstaklingar frivilliga teknað skipanir hjá eftirlønarsfeløgum. Tað kann eisini fremjast politiskt við at áseta í lóg, at eitt ávíst prosent av lønini skal fara til hetta endamál. Men óansæð hvussu tað verður gjørt, so eigur at verða tikið hædd fyrri at talan er um eina grundleggjandi broyting frá tí, ið higartil hevur verið roknað sum ein almenn uppgáva figgjað yvir skattin, til í framtíðini í staðin verður ein avtala millum borgaran og eitt eftirlønarsfelag, ið umsitur eftirlønarskipanina hjá viðkomandi borgara.

Tað kann lýsast við at siga, at tann fólka- og avlamspensjón, sum vit í dag hava, er skapt av einari politiskari prosess, har lögtingið hevur givið borgaranum eina tilsøgn um pensjón v.m. Henda tilsøgn er útreinað í lóg um fólka- og avlamspensjón og partvist í forsorgarlógini. Lógávan verður figgjað við at tað almenna krevur upp toll og skatt til endamálið.

Ein eftirlønarskipan, har løntakaran spær upp til eftirløn, har tann einstaki ger eina avtalu við eitt eftirlønarsfelag byggið á, at skipanin verður figgjað við at ein ávisur partur av lønini verður fluttur til skipanina og at eitt eftirlønarsfelag við útgangsstöði í tí uppsparða peninginum, kann geva tilsøgn um eftirløn v.m.

Her er soleiðis talan um eina privatrettarlaga avtalu, har avtalugrundarlagið í høvuðsheitum verður skapt í samband við sáttmálasamráðingar um lønar- og setanarkor, og tí kann tað sigast, at eftirlønarspurningurin í stórri mun er fluttur frá lögtinginum til partarnar á arbeiðsmarknaðinum, t.v.s. til lønarsamráðingarnar á arbeiðsmarknaðinum.

Sum áður nevnt eru tær eftirlønarskipanir, sum feløg, virkir og einstaklingar hava í dag frivillugar. Tað sýnist sum um at tað er við at vera ein vaksandi politisk undirtøka fyrri at gera hesar skipanir tvungnar, soleiðis at tær koma at gjalda fyrri øll.

Í hesum sambandi eigur at vera tikið greið politisk støða til, hvønn leiklut lögtingið skal hava, og hvønn leiklut partarnir á arbeiðsmarknaðinum skulu hava í samband við eftirlønarskipanir í framtíðini.

Um ætlanin er at gera tær skipanir, sum finnast í dag, tvungnar, eigur landsstýrismaðurin í almann- og heilsumálum at fáa til vega ein lógarkarm, ið ger portunum á arbeiðsmarknaðinum greitt, hvussu stórur partur av framtíðar

lønurvøkstri sum eitt minsta mark skal avsetast til eftirlønarendamál.

Um hetta ikki verður gongdin, kann tað væl hugsast, at eftirlønarspurningurin verður eitt viðvarandi klandursmál á tann hátt, at hvørja ferð partarnir á arbeiðsmarknaðinum hava nátt eina semju um lønar- og setanartreytir fyrri eitt nýtt sáttmálaskeið, so kann man frá politiskari síðu krevja, at ein partur av lønurvøkstrinum skal nýtast til eftirlønarendamál.

Eitt dømi um hesa gongd, hava vit longu fingið. Beint sum sáttmálasamráðingarnar eru endaðar, verður byrjað at tosa um, at nú skulu ávis prosent av lønini krevjast inn til eftirlønarendamál. Hesin spurningur átti at ver-

ði ein samskipaður liður av sáttmálasamráðingunum, og ikki komið óvart á løntakaran aftaná. Ein fær her kensluna av, at ikki øll kortini hava verið á borðinum í sambandi við sáttmálasamráðingarnar.

Ein fullt útygd eftirlønarskipan krevur, at tað helst skulu gjaldast 10-15% av lønini til eftirlønarendamál, og tí koma at ganga nógv ár og fleiri sáttmálaskeið, áðrenn slíkar skipanir eru fullfiggjaðar. Tí er ein breið politisk semja avgerðandi fyrri, at tað skal eydnast at fáa eina varandi loysn á eftirlønarspurninginum.

Á Føroya Lívstrygging,
22. juli 1999
Tummas Eliassen

HOTEL FÖROYAR UM ÓLAVSØKUNA Stóra kalda borðið

kr. 225,-

Opið er soleiðis:

Ólavsøkuaftan 28/7 kl. 16.00-22.30 • Ólavsøkudag 29/7 kl. 14.00-22.30

Matstovan "ATLANTIS" bjóðar:

Týsd. 27/7, Ólavsøkuaftan 28/7, Ólavsøkudag 29/7

A la carte, kr. 195,-

Forrættir:

Kr. 40,-

Rækjubland við salati, dippi og heimabakaðum breyði
Aspargessuppa við asparges við heimabakaðum breyði

Høvuðsrættir:

Kr. 145,-

Búff Bearnaise v/ salati, bakaðum epli og Bearnaisesós
Krýddaður búffur v/ smørdampaðum grønmeti, krýddsmør og bakaðum epli
Lambasteik v/ reyðkáli, brúnum eplum og sós av soðnum
Oksasteik v/ grønmeti, glaseraðum smáleyki eplum og sós av soðnum
Stoktur laksur við spinatkremi, grønmeti og risi

Omaná:

Kr. 40,-

Ísdesert a la Hotel Føroyar
Sjokolátumousse

3 rættir kr. 195,-

Opið er soleiðis

Týsdagin 27/7:

Kl. 12.00-22.30

Ólavsøkuaftan 28/7:

Kl. 12.00-16.00

Ólavsøkudag 29/7:

Kl. 12.00-14.00

-har kalt borð

eisini er í matstovuni

Børn undir 12 ár eta ókeypis

saman við vaksnum

(1 barn pr. vaksin)

HOTEL FÖROYAR
ynskir øllum
eina góða
Ólavsøku!

Hotel Føroyar
Tlf. 317500
Hotellið við útsýninum